

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3½ динара.

Претплатата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

За све остале земље 3½ франка у злату.

Поједини бројеви 30 потура.

СРПСКО ДЕВОЈАЧКО КОЛО У СОМБОРУ.

Добротворна Задруга Српкиња у Сомбору прославила је ове године своју десетогодишњицу и ево је, где већ трећу установу диже у својој средини. Пре четир године основала је за српске приправнике алумнеум (ђачку трпезу), где приправници имају добру и здраву храну по врло умереној цени, а по неколико њих имају и сасвим бесплатно. То је у знатној мери помогло, да се број учитељских приправника на тој школи сваке године повећава, а то иде јако у прилог нашој народној просвети, која је зависна једино од способних и ваљаних учитеља и учитељица; нарочито је то од потребе у данашњим приликама, где су државне власти нагнале, да нам потисну народни језик у основним народним школама. У таким тешким приликама наше је све уздање у нашим родољубивим учитељима и учитељицама, да нам они народну омладину очувају у свести и љубави према вери и народности.

Одмах за овом установом пошла је та задруга на друго поље рада; прионула је, да своју женску омладину поведе на пут рада и заслуге на том пољу, те је подигла на ту цел у својој средини раденичку школу за женску децу; но та установа није могла да се одржи са слабог одзива

оне публике, којој је намењена. Ратарски сталеж, који је и тамо у већини, није загрејан за ту врсту зараде, а интелгентнији део тамошњег нашег света има прилике у својој срп. вишој девојачкој и учитељичкој школи, да се извезба у тој вештини, те је та установа морала малаксати и пасти.

Но наше вредне и агилне Сомборкиње нису мировале. Кад је ова установа пала, која је била намењена нижим слојевима народног живота, обратила је она пажњу оној страни, која је способна да позна задатак данашњег времена, те је тражила начина, да још више подигне у духовном полету онај део народне женске омладине, који је тој задрузи и њеним чланицама ближи, а то је самим својим кћерима, те заведоше прошлог месеца у своме кругу „Девојачко Коло“, да ово под руководством једне интелгентне и подузимљиве своје чланице госпође Даринке Георгијевићке, поведе ово младо коло у више сфере духовног и родољубивог задатка.

Сомборски лист „Слога“ обрадовао се тој појави, а обрадовасмо се и ми, те за то и доносимо овде угледа ради осталим задругама и Српкињама постанак и развитак те установе, да се види, шта могу учинити

женскиње за свој народ и свој под-младак, кад се удруже и кад их родољубиве тежње руководе. Ток те прве седнице и програм рада, доносимо по листу »Слози«.

На позив велезаслужне председнице Женске Задруге г-ђе Даринке Поповић искупио се у четвртак 18. (31.) октобра т. г. веома леп број овдашњих млађих Српкиња у дворани цркв. општине. Госпођа председница је икупљенима саопштила, да је Добротворна Задруга Српкиња Сомборкиња у последњој скупштинској седници својој закључила, да на темељу својих статута, као једно одељење своје оснује Девојачко Коло, које не би имало своју засебну организацију, него би под руководством једне госпође вршило своје родољубиво и просветно деловање. Затим је тајник задружин прочитао пословник на чијем би се темељу обављао рад Девојачког Кола; по прочитању истога је госпођа председница позвала присутне госпођице да се изјасне, да ли су вољне на том темељу приступити оснивању Девојачког кола. Пошто су присутне госпођице посепце изјавиле, да пристају на оснивање Девојачког Кола у предложеном облику, гђа председница је прогласила, да је Девојачко Коло, као једно одељење Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња основано. Затим је приказала присутним чланицама Девојачког Кола г-ђу Даринку Георгијевић, као од Женске Задруге изабрану руководитељку Девојачким Колом, која је и нацрт за исто сачинила и која се неуморно трудила, да се ова лепа установа у крилу наше Женске Задруге оствари и у живот спроведе. Госпођа Д. Георгијевић узевши реч, поздравила је нове чланице овим говором:

Госпођице!

»Са особитим задовољством примила сам се — од наше Задруге — поверене ми задаће, да руководим рад овог Девојачког Кола, но успех тога рада зависиће од вас драге моје девојке. Ја се заиста врло радујем, видети вас у тако лепом броју овде сакупљене, за рад одушевљене, и поздрављам вас желећи вам у вашем племенитом и корисном делању најбољи успех.

Наш госп. перовођа саопштио вам је нацрт Девојачког Кола, и ја сам слободна да замолим 4 девојчице које би се примиле тамо наведених дужности. Да води дневник сваке седнице: молим г-ђицу Јованку Даду. Да воде бригу око

књига: молим г-ђице Смиљку Вуић и Добрилу Лукић. Да води рачуне: г-ђицу Олгицу Гергурову.

А сад да пређемо на програм рада, којег би се од прилике држали, наглашујем од прилике, пошто се тај програм не може у напред тачно прецизирати. Разуме се, ако мислимо што успешније делати, морамо се држати донекле неке системе.

Узели би хронолошку методу, т. ј. изабрали би поједину епоху код појединог народа, упознали би прво културну историју тога доба синтетички, затим би прешли специјално литературе и осталој уметности.

Пошто код нас Срба још нема сређене културне историје, то би почели одмах са српском књижевности прво у опште, затим би прешли на поједине припознате књижевнике и њихова дела — и ту би почели са садашњости и улазили би ретроспективно у прошлост.

Напоредо с тим проучавали би и којег припознатог естетичара н. пр. Hippolyte-a Taine а.

Руску и чешку књижевност и уметност почели би такође са садашњости.

Код Немаца почели би са Goethe и Schiller-ом, у том добу би се нашли са музичарима Mozart ом, Beethoven-ом, Schubert ом и т. д., или би можда девојчице хтеле да због Wagnerа почнемо са каснијим добом? Код Wagner-а би се мало натраг осврнули и ту нам је Weber и Mendelssohn.

Код Француза узели би 17-ти век, доба Corneille-а и Racine а, ту су нам сликари Teniers, Claude Lorrain Watteau, и т. д.

Проучавању француске књижевности тога доба може нам помоћи Taine.

Код Енглеза 19-ти век са Carlyl ом, Emmer-son-ом и Ruskin-ом.

У Италију ушли би у 14—15. век, почели би са Giotto, Dante, Tasso, Renaissance са quattro-и cinquecentist-ама.

Murillo би нас можда одвео у Шпанију. Ibsen у Норвешку.

Potter, von der Werff у Холандску и т. д.

Молим, да сви скупа порадимо на остварењу овог програма и желим, да рад Девојачког Кола у свему успешан буде«.

После говора гђе Д. Георгијевићке, који је са запетом и живом пажњом саслушан био, заказано је, да се редовне седнице Девојачког Кола држе сваке две седмице и то четвртком после подне у дворани Сомборске Српске Пе-

вачке Дружине, која ће се замолити, да свој локал уступи у горњу сврху. Прва седница је заказана за 1. (14.) новембар т. г. са следећим програмом:

1. Општи преглед данашње српске књижевности од 10—15 год. овамо. Главна садржина. Књижевници и њихова дела у кратким потезима. Раде гђце: Ст. Пандуровић и М. Радић.

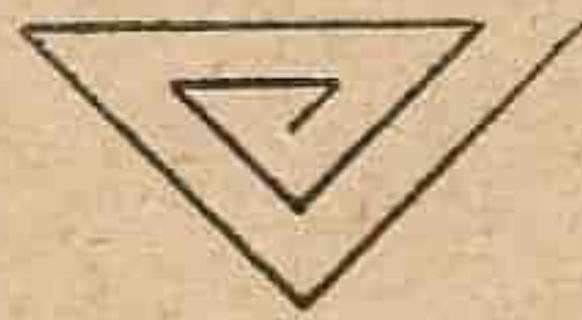
2. Hippolyte Taine. Његов метод у проучавању књижевности. Његове књижевне идеје гђца Мила Поповић.

3. Уметност средњег века. Архитектура и орнаментика. Карактеристика стила ранохри-

шћанског, мавријског, византијског, романског и готског до ренесанса, са сликама, ради гђца: Јованка Павловић.

4. О нашим српским грађевинама у Србији, у српско византијском и чисто византијском стилу. Ради гђца: Љуб. Благојевић, са сликама.

Госпође чланице Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња, као и остало српско грађанство веома се интересује за ову лепу установу. и у томе налазимо јемство, да ће ова установа под тактичним руководством гђе Д. Георгијевићке напредовати и процветати, што јој и ми од срца желимо.

ДИЧНОЈ СРПСКОЈ УМЕТНИЦИ

ВЕЛИ НИГРИНОВОЈ

о прослави њене 25-тогодишњице у храму талије.

I.

Изгледа ми као неверица!...
Зар, та, наша бајна мезимица,
Све публике сјајна љубимица,
И свег Српства прва уметница,
Да већ данас четврт века слави,
Од како се у храм славе стави?

Да то није она сама рекла,
(И е' тим хвалу неоспорну стекла),
Ја то, вала, не бих рећи смео,
Не бих смео, а не бих ни хтео,
Јер ко не зна, да баш уметнице
Уметнички крију — годинце?!

А „галантан“ од увек сам био (??)
Па где бих се „Оној“ замерио,
Којуштујем, и у звезде кујем,
И свем свету причам и попујем:
Нашој Вели нигде равне није,
Вечна младост у њој нам се крије!

II.

Е, па срећно нека ти је славље,

И покупи са свих српских страна,
Заслужене хвале невен-цвеће,
И сећај се ових срећних дана:
Јер то цвеће увенути неће!

Београд, 10. октобра 1907. год.

Уметнице, свима нама драга,
Од Бога ти вазда крепко здравље,
И сва ина овог света блага!

Твојом игром; твојим узор-даром,
Стекла ти си име пуно части,
Неуморним и ванредним маром,
Заслужила данашње почести.

Ти си понос, ти си нама дика,
Јер чело ти лавор венци красе,
На врху си првих уметника,
Па ти славу сва гласила гласе.

Буди нама, уметнице врла,
И од сада, што си досад била,
Стварај даље дела неумрла,
И не пуштај да малакшу крила.

Та сад тек си у најлепшем цвету!!!
(За године, ко ће да разбира?!)
Ти полети у смеоном лету
Кроз све краје српска миомира.

Др. Казбулбуц.

МАЈЦИ СВОГА НАРОДА.

ГОСПОЋИ САВКИ Ј. СУБОТИЋКИ ПРИЛИКОМ ОДЛАСКА
СА ИЛИЦА ЈУЛИЈА 1906. *)

Збогом пошла српска мати,
Овјенчана вјенцем славе
Нек те добри Господ прати
И виш' твоје свијетле главе
Нека лебди рајски сјај!

Свуда, гдје си до сад била
Сијала си љубав свету,
За то теби вијенце плету
Српске шћери — твоја крила
Твој захвални нараштај!

И ја чедо ових страна
Берем ките лавор грана
Берем цвијеће разне боје
И у вијенац славе твоје
Приносим га душом свом.

И још уз то срце моје
Као птица Богу поје:
Да ти даде здравља, силе,
Па да твоје сестре миле
Дуго водиш циљу твою.

Благо оној српској шћери
Која твојим путем ходи,
Коју твоја мисо води
Да се чистим срцем вјери
С радом за свој завичај.

Збогом пошла српска мати,
Овјенчана вијенцем славе,
Нек те добри Бог прати
И виш' твоје свијетле главе
Нека лебди рајски сјај!

Алекса Р. Шантић

*) Лане у лето боравила је наша уважена родољупкиња госпођа Савка Ј. Суботићка у Илицама код Сарајева пет недеља и онде је од Срба била одликована највећом пажњом. Кад је полазила оданде, стекао се сав ондашњи српски свет на железничкој станици и том је приликом мала сестричина српског песника Алексе Р. Шантића изговорила ову, од њега спевану лепу песму у опроштај гђи Суботићки.

Ур.

ПИСМО ГЂЕ САВКЕ СУБОТИЋКЕ,

које је писала својој сестричини Владислави Политовој, кад је ова летос с добрим успехом положила испит зрелости у новосадској српској великој гимназији.

Београд, 20/9 907.

Владислава храно?

У твојем последњем писму велиш, да су наша имена заједно била у »Женском Свету«. Уједно стављаш питање: а хоће ли и у американским новинама?*) То је моје дете немогуће. Ти улазиш а ја излазим из живота. Ту се могу додирнути само екстремни, који заиста и постоје. Нешколована даровитост мора увек школованој подлећи, али она зато опет високо стоји над школованим медијокритетима, јер школовани медијокритети нису про-

*) Алузије на то, што су американске новине говориле о госпођи Суботићки а нарочито истицале природну једрину њених афоризама.
Ур. „Ж. Св.“

дуктивни, него само репродуктивни. Па сада, кад си матуру положила и то тако сјајно, затвори књигу и отвори очи, јер ћеш тако наћи прави пут, који води самосталном посматрању и самосталном суђењу о појавама у животу. Даровитост је Богом дана диплома, до које се долази само сопственом снагом у борби живота. А борба је мерило снаге и нико не зна шта лежи у њему и све изворе душевне и моралне мора човек сам у себи тражити. Ако ти сто пута није то нешто за руком пошло, почни увек наново, тако се енергија претвара у снагу и успех, као јединица се ставља пред нуле. Успех је потенцирана енергија, динамична снага, која руши препреке и отвара нове путеве. И тако људски дух лагано, али

сигурно корача унапред. Ово је тема, коју радо језиком предем, али пером не иде, јер чим га узмем у руку, одма ми се конач мисли кида.

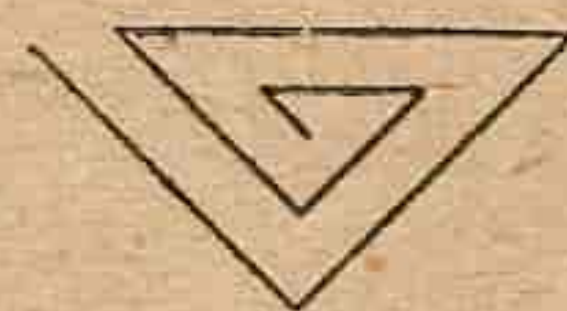
Велиш, како једва чекаш да вам дођем па да онда говоримо о природним наукама. И ја то радо с тобом чиним, јер имаш за природу око и срце. И за то се надам да ћеш ти оно, што ја нисам

могла извести, јер нисам школе учила, продужити и допунити а, ако Бог даде, и нове путе пронаћи, што од срца желим.

Љуби те, драго моје дете, твоја стара тетка

Савка.

НВ. Како видим, тако ти пишем, али ти си већ научена на те сврачје ноге и орлове главе, интерпункције не тражи, то је луксуз код мене.

ВЕЧЕ НА ДУНАВУ.

— МОЈОЈ МАРИ. —

Дивно вече беше, већ при крају лета
Обалом дунавском ишао сам тијо,
А Дунав је тада тако миран био,
Текао је к'о сан малог детета.

У цбуну је негде славуј песму вио,
А небо је било звездано и плаво
И док је пун месец земљу обасјав'о,
Ја сам тада тужан, врло тужан био.

Мислећи на оне минуле вечери
Када још не бејаш клонуо у вери
Кад још љубљаш твоје очи ведре, сјајне
И мноштво је јада на душу ми пало
Под теретом тим је срце малаксало
Умирућ' полако од чежње бескрајне.

Земун, 20. септ. 1907.

Дим. П. Стојшић.

Положај женскиње у старом завету.

Од поп-Михаила Ракића.

Ако хоћемо да себи створимо појам о женскињу, то онда морамо проучити њен положај у доба потчињености и робства. Положај женскиње, понашање и поступак с њоме беше у почетку врло јадан и жалостан, без икаквог призрења, признања и поштовања права њезиних као један део и целина човекова. Одмах од рођења на најгаднији и најгрознији начин поступали су стари народи са женскињом. Жена се појављује, као домаћа животиња, створена само за тежак рад и рађање; незнатан створ, од кога се не истражује ни пристојности ни нравствености; просто послушности само; а кад не би човека (било мужа, оца или своје рођено дете) ма у ком погледу задовољи-

ла, мучили су је тада батинама и глађу. Често је и код многих незнабошких народа, као знак и обележје свог потчињеног стања и положаја, сакаћена, као оно у Аустралији што су женском детету један прст на десној руци сакатили. Но много грозније сакаћење, беше оно душевно мучење; а жена природно слабија од човека беше тога уверења, е то све бива право и достојно, да буде као животиња потчињена, па не могући се бранити трпила је и сносила стање своје; а човек, — он је имао сва права, ако му жена не беше више по вољи или ако му се она досади, могао ју је отерати од себе, презрети, па чак и убити; а жена је — као што рекосмо — трпила да јој

се товаре на плећа најтежи послови и погрде само да јој се допусти живовати донде, док је очајање не нагони на самоубијство. Убијање деце беше облигатно код дивљих народа и то понајвише убијали су женску децу. Хотентотске, индијанске, америкаанске и аустралијанске жене убијале су своју женску децу одмах по порођају, да их ослободе несносног, тешког јарма и ропства, које би их у животу очекивала. И често баш онда кад је женској најпотребнији био мир и обзривост, кад ју је од тешког рада ваљало штедити — кад је у другом стању бивала — тада ју је човек баш највећма мрзио и мучио. Шта више код источних народа: Индуса, Персијанаца, Турака, Египћана, Сарацена доцније и код Грка постојали су такви закони, који су мржњу према надежној жени одобравали и допуштали.

Хотентотски отац се радује, кад види, да рођени син своју матер злоставља, јер бајаги тиме показује своју одлучност и своје мушко достојанство. Жену су држали у нечистоћи, као онакову, коју богови мрзе; па није смела заједно с мужем јести, нити се могла одмарати на његовом седишту, нити је смела узимати и служити се мужевљевим посуђем. У неких црнаца је обичај да женскиње клечећи послужује свога човека.

Кад женскиња једном постане својина човека, онда је она припадала његовој неограниченој власти, који ју може, ако му се досади, продати, поклонити па чак у знак неког пријатељства на неко време уступити. Древни незнабошки народи добављали су жене силом — отимањем. Довукли би се у туђе племе, па кад где женскиње какво остане насамо, претукли би је, па са собом одводили. Нешто је бољи положај женскиње код пастирских народа, него код оних освајачких, који су по густим шумама непролазним пределима настањени. Јер ови не отимају себи жену, већ купују за новце, па с тога жена има и неку вредност, а као таква својина је човека за живота, а после његове смрти припада његовим наследицима. Тако је (по Иродоту) краљ

Смердис, узурпатору Камбисесу и доцније Дарију све њихове жене откупио.

Кад умре муж, жену су му с њим заједно спаљивали. Неки енглески путник, капетан Sleemann у његовом тако званом „Rambles and recollections of an Indian official“ — делу описује, шта је све чинио и покушавао, да у јубулпорском округу неку удовицу од спаљивања спасе и избави. Тек онда, кад је помену-та жена, после неколико дана борбе са собом одушевљено узвикнула: »Већ видим душу моју како се са душом Omed Sing Oppud-а онде горе топи«, тада је тек сваки даљи покушај напустио; јер кад се усудила да изусти име свога мужа, тиме је доказала, да је са овим животом разрачунала и то се није догодило у дубокој древности, већ у XIX. веку.

Што се пак тиче кинеских жена, довољно је да наведемо, што о њима неки »Klemm G. у одломцима по некој кинеској списатељици Pan-hoeiran наводи: »Ми жене — пише иста списатељка — аузимамо последње место у роду људском, најпонижавајућа дела и ствари нами су својствена и сачињавају нашу судбину. То је така истина, о кој смо саме убеђене. Кинеска жена кад роди чедо, о њему нико не води бригу, као да се није ништа важно десило. Немо ћутање, са којим обично рођај женског детета дочекују, а противно томе опет радост и ларма при порођају мушком, јасно доказује презрење према женскињу. Мајке, које не не виде довољно осигурану будућност свог женског чеда, изложе га и сместе ма где. За ову цел постоје у већим варошима »домови за нахочад«, у тим се заводима напуштене девојчице негују и васпитају.

Разлике између фактичког живота и појезије може се и код ових народа наћи, наравно да су онакове жене, као што беше: Семирамис, Тамирис, краљица Саба, много узвишеније стојале него друге женскиње оног доба! Па Арета, Пенелопа, Јелена нису ли и оне ненадмашни примери и изузетци, баснословни примери женског чара и достојанства?

Грци и Римљани спољне само мање

су сурово поступали са женскињом, него остали дивљи и сурови, нецивилизовани народи. Ови су већ стајали на том степеној културе, да нису могли сматрати жену као и сваку другу домаћу животињу. Беху они нежнији, питомији и племенитији укусом.

Али баш код ових изобразених и културних народа тадашњег — после дубљет истраживања и погледа уверавамо се, да је поступак и измишљење човеково спрам женскињу још горе било, него код необразованих народа. Наиван, природан човек, који је секирсм себи набављао жену т. ј. отимањем — није боље разумевао. А изобразен, фини Грк на против, који је у својој жени гледао само мајку, његов поступак с прам женскињу беше много хладнији и суровији, него у дивљега природног становника пустиње. Јер ни код изобразених Грка и Римљана није се брачна веза сматрала као светиња, као заједница и једна целина, већ просто, пошто су државни потребни грађани, с тога су они прогласили брак обвезним.

Ненравствено васпитање шпартанске девојке, јавне њихове гимнастичке вежбање, рвање с мушкима, начин удадбе, познато је у свету. — Но мање је, од овог начина васпитања, познато оно душевно робство, у коме је атинска жена своје дане проводила. *Породица, сузруга, чедо* беху апстрактни појмови код Атињана. Пошто су своје личне користи, претпоставили државним интересима, васпитан је себичан, егоистичан нараштај, који је, по обављеним својим грађанским дужностима, живио и одавао се само уживању, увеселењу, запоставив и занемарив миран и тих породичан живот. Па док је човек само увеселењу се одавао и век свој проводио, догле је жена затворена једино у друштву својих робинја проводила дане, спавала, сањала, кувала и плела, као узор пример неидеалне али добра, честита и вредна домаћица.

Дакле нису само у Атини живеле оне знамените лепојке и знатне женскиње, које су мушкарци тражили, љубили и поштовали као себи сродне душе? Аспазијеве другарице? Јесте, онде су оне живе-

ле и радовале се слободи, какву друге жене нису уживале. Јер жену су сматрали као нужно зло, као потребу. Има и код њих женскиња, које су се у животи узвисиле или до гласа светског доспеле, које су биле припознате са своје лепоте, око чијих ногу су највећи људи, племићи, мудраци, државници лежали и савијали се, а песници их овековечили у стиховима. Аристофанове сатире јасно сведоче о томе.

Ксенофон није сматрао брак као по државу неопходно и важно питање, већ као потребу појединаца, као институцију неку, али поред свега тога сматра брак као домаћу потребу. Питагора пак и његови ученици створили су већ идеалнији појам о браку и о женскињу, али у пракси остала је и код њих жена више као робинја. Питагора је имао и женских ученица, које су њиме васпитану супругу Теу подражавале. Па поред свега тога васпитања и изобраажења, Теа посведочила је једном приликом, да њен појам о праву и достојанству женскиња није друкчији, него у осталих, а посведочила је то, кад су је једном приликом запитали, чиме би највећма волела да се представи? Одговорила је Омировим речима:

»домаћим васпитањем и ручним радом!«

А кад је она тако одговорила, то онда стоји, да је читала Омира, да је дакле била изобразена. Финтис, такођер »питагориста« философише о том питању: е да ли је женскињи слободно кретати се самостално ван куће и ако је, у присуству колико робинја, па да се задовољи пристojности? Иначе вољу мужевљевоу сматра као закон за жену.

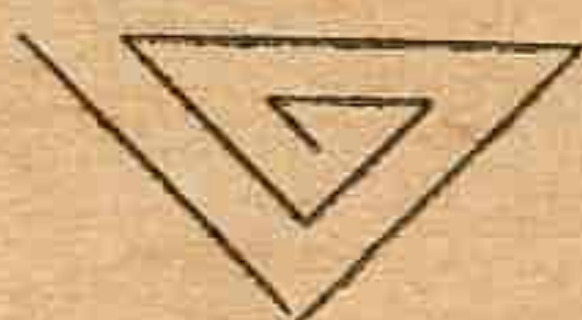
Римска жена пак беше као и свако малољетно дете. Била одрасла или малољетна, удата или неудата стајала је под туторством једног човека. Свака је девојка стојала под туторством очиним, а жена мужевљевим, а ако је које умрло, припале су онда под туторство првог и најближег мушког сродника. Закони римски су тумачили и говорили само о правима мушких, а о каквим правима женских никад ни слова; тек се полако поправљао

положај женскиња у њих, и то тек у погледу брачног живота.

Па ипак римска домаћица није сматрана за ропкињу, као у Грка. У извесно доба и пристојним приликама могла се кретати слободно, ходила је без пратње, учествоваше при разним свечаностима, гозбама. Но може бити да је то и био узрок, те је римска жена доцније морално тако ниско пала, да је L. Piso Frugi у свом годишњем часопису тадашњем написао: да је у Риму пристојност и стида нестало. Живот пун пустог и сујетног уживања беше се одиста развио. Врхунац бестидности и неваљалства у Римљанке достигнуло беше за време царева. Сатиричари и историчари римски пуно примера наводе о палом стању и положају римске женскиње. Проперциус, Хорације, да како Овид и Јувенал, старији и млађи Сенека, Светоније и Персије подједнако се изражавају и описују поквареност и неморалност римске жене. Поједине вештине такођер су о томе оставиле за собом необоримих доказа, особито по помпејским зидинама, споменицима. Но исто је тако данас познато у свету и онај уплив, што га је по нека Римљанка

имала на свога мужа и на државне полове. Из историје је позната знаменита мати Грахуса, која ће као примерна домаћица и васпитатељка деце своје још дуго као узор пример у свету светлити и ако је такав пример редак.

Под Сулом, а нарочито Цезарем, Помпејом и Антонијем добиле су женскиње много већа права и слободе, али су тиме навукли с друге стране мржњу грађана. Женска је пристојност упадала у све већу провалију. Па и ако Плиније у својим писмима наводи неке узор женскиње, ипак историја нам сведочи о неморалности римских женскиња, да, човек читајући мора да се згрози. Особито је смешно, чудновато и карактеристично и то, што је највећи моралиста свога доба — Цицерон, који се борио за равноправност женскиња, морао доцније потужити на своју жену Теренцију, да му не само запоставља домаћи домазлук, већ да и њега »господара« мучи и кињи. И тако је полако прави значај и достојанство брака почео и код Римљана опадати. Брак се сматрао најпоследње и код њих за нужно — зло, као тешки и неносни окови, а последице тога знамо какве су биле: *Римско је царство проишло!*

ЉУБИЋУ ТЕ ДО ИЗДАХА...

Насмејана, белог лица ко крин цвеће,
Оком палиш, огањ нема силе веће;
Ја бих хтео, да си ружа лепог маја,
Да украсим груди све — оком сјаја!
Да ти грлим грло бело, снежне груди,
И тепам ти слатке речи: моја буди!

Пољубићу бело лице, ко крин цвеће,
Украшћу ти огањ ока, па од среће,
Изгрлићу ти грло бело. Лице ће ти тада бити,
Руменије и од руже. Затим ћу ти тело вити,
Око паса — и љубити дуго, дуго до издаха,
Докле срце даје жара, докле душа даје даха!

Смедерево.

М. М. Гавриловић.

* * *

Док још славуј песму вије, слатког сна
И док роса цвеће љуби, жељена!
Кроз видилу, ноћи тихе:
„Потражићу срце твоје.....“

Кад се свежи, цветни мирис растури;
И зрак румене зоре затрепери:
„Изнећу ти моји боли;
Причаћу ти о љубави!....“

А када птице уз њежних песама
Весело славе уранак над нама;
И док зора још тихо руди:
„Примићу те на своје груди!...“

Оснић.

М. Ј. Аврамовић.

ПРОЛЕЋУ!

Пролеће је, цвеће цвати —
Листава све широм,
Јато разних тица леће —
Пространим свемиром.

Тако увек иза зиме —
Пролеће ће доћи,
Иза ведрога топлог дана,
Ето опет — ноћи!

Промена се ово зове —
Што са светом влада,
Многа лепа нада цвати...
Тек оцвала... пада!

Само једна увек живи —
И та муке скида...
Кад се човек у гроб спусти
Са земаљског вида!

Благо оном, ко за собом —
Успомене злати,
Кога у гроб добра дела —
И поштење, прати!!

Драг. Ломар-Трбојевић.

ПРОУЧАВАЊЕ ЋАКА.

— ЦРТИЦА ИЗ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ ПЕДАГОГИЈЕ. —

Др. Паја Р. Радосављевић — Њујорк.

„The greatest pedagogical need for our times is child study. It is the basis of exact pedagogical method“.

Dr. William O. Krohn.

I. Увод.

Важност проучавања дјеце данас се опће сматра као једна од најугледнијих чињеница у истраживању практичних метода, што се морају примјенити у васпитању домаће и школске дјеце.

У пређашњим годинама студија васпитних метода посве се поклапала са проучавањем простих теорија. Но мало по мало васпитачи су напосљетку увидјели, да је по учитеља од огромне вриједности да проучи дух својих ђака, с којима је у додиру сваког дана у школској соби.

Важност штудије Психологије није се још никад у историји васпитања тако јако наглашавала као у данашње вријеме. Сваки учитељ пита и разабире за најбољи и најзгоднији уџбеник у овом партикуларном правцу, мислећи, да ће му дати оно што захтијева. Али, научно проучавање детета нешто је више него ли просто читање или слушање предавања или систематска студија Психологије, коју развијају туђи и наши психолози.

Професор Др. Роусе врло лијепо вели: „Прва и најглавнија потреба младом учитељу или младој учитељици није систем психолошке науке или исцрпна теорија о моћи људског духа, него *психолошки дух*: то јест љубав и вјештина што се захтијева у духовној дијагнози.“

И ако нисам први који скроз осуђујем проучавање Психологије на данашњи формални начин, то из потпуног убјеђења говорим, да правилна штудија Психологија може у многome дати практичне користи нашем учитељу или учитељици, у колико му овака Психологија помаже у његовој или њезиној штудији дјечијег духа.

Лака срца може констатовати да је нова марљивост за проучавање дјеце, озбиљан рад да дјечији дух постане отворена књига, најглавнији предмет на свим модерним васпитним зборовима. Наставници могу бити посве задовољни, да је штудија дјетета од практичније вредности него ли све могуће науке, јер се она односи на духовно здравље и економију људске енергије.

И заиста! Само психологија домаћег и школског дјетета у стању је да нам даде егзактну научну основицу за васпитне методе, јер васпитање ни мање ни више не значи до ли што финије стварање чланова мужества и женства, или што боље и економније привађање дјечијег типа у тип одраслог човјека, или рад око индивидуе да буде јака у снази, да дијете развија до потпуне зрелости у погледу на величину и способности.

II. Да ли је опасно ако учитељ експериментира са својим ђацима?

Често се пута чују питања, која би могли свести на ово једно: »Зар није велика опасност ако се учитељима дозволи да чине експерименте са својим ђацима?«

На ово је питање недавно одговорио један чувени американски школски практичар, *Др. Паркер*. Ми се потпуно с њиме слажемо и његовим ријечима немамо ништа додати: »Ни зере опасности не ће бити ако се школским надзорницима и управитељима дозволи, да преписују методе и енергично настоје, да им се учитељи баве проучавањем деце и ђака. Опаснији је експеримент ако се пред педесет бесамртних душа стави госпођица, која је тек изашла из какве више женске школе или препарандије, где се испит положио на темељу бубања, малом или без икакве вјештине у настављању; опаснији је експеримент ако се на чело школе стави господин, који је на темељу бубања свршио какав факултет без икакве стварне користи до ли добре дозе уображености. Стотинама и стотинама школа управљају људи, који ни појма немају како да владају и поучавају учитеље, који се налазе под њиховим „жезлом“ . . . Најјачи уплив учитеља не састоји се у самом његовом настављању, већ у његовом држању напрама знању и његовом односу напрама васпитању. Ако је учитељ врло велики љубитељ знања, па ако му се та љубав огледа на његовим очима и у чаробној методи предавања, врло је лако учинити, да су му и ђаци љубитељи знања. Ако је учитељ скроз и скроз проучио потребе сваког свог ђака, и тежи да употреби најбоље услове за највише самонапрезање, он није експериментатор у обичном свхаћању ријечи; разлика између испитивања у духу проучавања какве професије и експеримента који означава деструкцију материјала што се употребљава, разлика је као између неба и земље.«

III. Руселова испитивања.

Поље проучавања дјетета за учитеља обухвата више него што се то данас

схваћа под „Психологијом Дјетињства“. Учитељ се интересује и мора се интересовати за све оно, што утјече на дјететову активност, његово растење, здравље и способност за рад. Овако проучавање мора обухватити свако испитивање или проматрање дјеце које има било какву свезу са васпитањем.

Нова и проста метода, која је практичнија него ли она у Европи, према којој се резултати изражавају у облику компликованих таблица и неразумљивих кривуља, јесте метода коју препоручује *Е. Х. Русел*, управитељ Учитељске Школе у Вурдестру (Сједињене Државе у Америци).

Ова се метода данас скоро свуда употребљава, но, највише се она његовала у овој партикуларној школи, гдје се и завела прије двије десетине година. Професор Русел не ограничава поље проматрања са стављањем извјесних дефинитивних питања о навикама, осјећајима (чувствима), о ствариима што су дјетету најмилије и најодвратније и т. д. Он више цијени ако његова тијела ђака и добро образовани учитељски кандидати тачно биљеже најглавнија акта или примједбе о дјечи.

Ова се извјешћа сада сортирају у учитељској школи, и то по извјесним групама, као што су имагинација, меморија, љутња, бојазан, варање, мишљење итд. Те се групе протежу кроз васколику област Психологије, а најбољи и најтипичнији од ових извјештаја употребљавају се у психолошкој настави, мјесто сувопарних, шпекулативних и тамних психолошких уџбеника.

Да би ово било што практичније и јединственије, проф. Русел није табулирао овај материјал, већ га је публикувао у кратким параграфима, тако, да га сваки може цитирати простом ознаком извесних бројева и глава, као што је то случај у библијским верзима.

Примјера ради, под главом: „Мишљење дјечије“, можете наћи овај параграф под 204. бројем:

(Дијете од четири године). Мати малог Е. боји се мачака и нервозна је кад их се додирне. Е. је нешто учинио и

мати му рече, да ће га излемати. Кад је ово мати рекла, Е. је стајао код врата и намах ухватио мачку. Не потраја дуго кад ево га награв држећи у руци мачку. Он се јако приближи својој мајци и рече јој: „Мама, ако ме будеш тукла мачка ће те сву изгрепсти“. Мати: — „Е., пусти мачку.“ Е.: — „Хоћеш ли ме бити? Ако ћеш ме тући, ја не ћу пуштати мачку, па ако јој кажем она ће те сву изгрепсти“. Мати: — „Е па добро, ја те не ћу бити ако је пустиш“. Е. пусти мачку, и за дуго се послје тога смијао; од то доба, кад год би му мати што запријетила, он би рекао: „Мама, ја идем по мачку!“

Под рубриком „Imitation“ (Подражавање, имитовање) налазимо један овакав параграф.

С. је проматрала своју дјецу за време одмора. Двоје дјеце почеше се играти „сѝ сѝ“ (игра у којој дјеца ухвате једно друго за руке па се ритмички крећу напријед и остраг). Око двије минуте послје тога од педесеторо дјеце почеше играти ове игре њих тридесет и четворо.

„Ја сам неколико мјесеци проматрао В. и Л., и без изузетка пронашао, да ако једно од њих двоје почне што да ради то га друго имитује. Обоје имају мале столице на којима се љуља, па ако В. сједне у своју столицу то и Л. одмах сједа на своју столицу. Ако Л. ваља кугле по поду то одмах чини и В.“

Мала Б. копала је снѝег, а капут јој није био закопчан, већ отворен. Ја јој рекох: „Б., зашто не закопчаш свој капут?“ Она одговори: „Зар не видиш, да ја радим као какав човјек, а људи кад раде не закопчавају своје капуте?“

IV. Рефлексија на ова исмишљања.

Сабирање овакових дата, као што су ова, не могу помоћи учитељу; она могу имати само изврстан ефекат над учитељима, Њихова пажња, отклања се од апстрактних тема и мистичких дискузија, па се концентрише на конкретно дијете које живи, креће се и има свој положај у просјечној школи.

Заиста, најбољи резултат ове врсте

рада је ефекат над учитељевим сопственим животом и методама настављања, о свјежавајући га и држећи га у љубазном, свјесном контакту са дјететом које се налази под његовом педагошком палицом.

Ово је тако важно, да проф. Russel има потпуно право кад вели: да је практика проучавања дјеце директно ради учитеља, индиректно по корист дјеце, а случајно по ствар науке“. Објекат оваке студије најбоља је колекција за официјално извјешће ког треба школа да шаље својим некадашњим ученицима, који су сада намјештени као наставници, као и свим онима, који се интересују оваким испитивањима.

Ево како *Russel* о овоме вели: „Надзорник или управитељ школе захтјева од ђака да проматрају кретање дјечије у свим могућим приликама — на дому, у школи, на улици, при раду, при игри, у разговору са другом дјецом и одраслима — и да биљеже што виде и чују и то, да учини што прије околности допусте. Кад се природа рада приказује школи, то се велика важност полаже на то да се извјештаји састоје из простих, збијених факата о ономе, што дијете актуално ради или вели, без икаквих примједаба пишчевих; да се проматрање и извјештаји чине без знања дјетета, и напоскон, да се проматрају више обичније него ли необичније радње индивидуа. Ради боље класификације у ту се сврху раздају студентима листови од пет различитих боја. Бијели папир употребљава се за проматрања која чини сам студент; црвени за згодна проматрања других студената, која иду у прилог овога студента; жути папир употребљава се за сјећање свог сопственог дјетињства; зелени за опаске о субјекту који су икад читали; а мрки папир употребљава се за проматрања која се непрестано воде кроз извјесну периоду времена“.

Око 15.000 оваких извјештаја начињени су, међу којима се налази врло интересантна и важна проматрања. Учитељ који чини овака проматрања посве се заинтересује за различите активности дјететове. Професор *Burnham* потпуно има

право кад каже, да се „овај рад не може много препоручити као најзгодније средство помоћу ког млад учитељ или млада учитељица ступа у однос интересовања и симпатије са својом дјецом“.

V. Антропометријска мјерења.

Да коју речемо и о субјекту мјерења или антропометрији, која се употребљава да се означи растење дјетета. Професор Dr. Bowditch на медицинској факултету у Бостону мјерио је тежину и висину бостонских ђака. Он је пронашао да су дјечаци до 11 или 12 година тежи и виши него ли дјевојчице истог доба. Послије тога дјевојчице почињу рапидно да расту и за неколико година надмашују дјечаке у растењу, висини и тежини. Но, послије овога дјечаци достижу дјевојчице и прстижу их, па остају тежи и виши.

Dr. Bowditch је и то пронашао, да су дјеца америханских родитеља тежа и виша него дјеца страних родитеља. Он препоручује, да се духовни напор смањи за вријеме периоде рапидног растења.

Dr. Pesham, школски савјетник градских школа у Милвоке, мјерио је — као секретар државног здравственог савјета — 10.000 дјеце у Висконзину. Између осталих закључака он је и ове извео:

Растење тијела и нижих екстремитета (ногу) јавља се тако, да је јачина тијела у дјевојчица до 10 године мања него ли у дјечака, а послије тога — до 16 године — већа него ли у дјечака. Од 15 до 18 године дјевојчице расту само за 5 см више а дјечаци преко 10 см.

Компликованија мјерења су она, што их је предузео њујоршки универзитетски професор: г. др. Франц Боас, који је начинио тачну статистику на темељу мјерења у шест американских велерадова, међу којима се налази и Сент Луис са преко 30.000 ђака. Ови су резултати изложени у графичкој форми на чикашкој изложби у антрополошкој згради, а недавно су публиковани у засебном дјелу.

VI. Porter-ова испитивања.

Године 1892. почео је др. W. Townsend Porter читаве серије испитивања над дјецом у сентлујским школама. Он је хтио да опредјели, да ли постоји физичка основица раног духовног развића и глупавости. Ова испитивања трајала су преко једанаест недјеља, садржавајући мјерења тежине, висине, дужине и ширине главе, виталног капацитета (способност дисања), прсију, оштрина вида, и многа друга.

Dr. Porter је испитивао и мјерио око 33.500 дјечака и дјевојчица. Велика ризница факата употребљена је да се одреде закони нормалног растења сентлујске дјеце, у нади да ће се на тако здравој основици моћи створити систем градације, према коме би се у означивању школских задатака морало у обзир узимати физички капацитет ђака.

Само ондје гдје се тачно познају закони растења, могуће је са сигурношћу рећи за колико пада или се диже растење индивидуе над нормалном просјечношћу. Без тога знања, регулисање духовног рада — са физичког гледишта — више је чепркање по ђубрету него ли извађање научне дедукције.

Од свих метода ниједна није тако корисна као метода мјерења тежине, прво што је врло лако мјерити тежину, а друго што тежина има интимнији однос напрама јачини. И фактично тежина се може узети као ознака физичког развића.

При мјерењу тежине Dr. Porter хтио је да одговори на ова три питања:

1. Да ли су оно глупа дјеца, која су у главном слабија, а прерано развијена дјеца она, која су јаче развијена него ли просјечно дијете?

2. Да ли постоји физичка основица изванредно велике надарености и глупавости?

3. Да ли се просјечност дјечијег духа у главном поклапа са просјечношћу њихова тијела?

На сва ова питања одговорио је афирмативно Dr. Porter са резултатима својих експеримената. Истина, коју показују његова испитивања, врло је јасна. Porter-

ова испитивања јасно и разговјетно доказују, да су особито надарена дјеца тежа, а глупа лакша него ли просјечно дијете једног те истог доба. Ова испитивања стварају физичку основицу за прерано развијену и глупу дјецу.

Из овог интересантног рада добија се дедукција од врло велике практичке вриједности: Ниједном дјетету, чија је тежина испод просјечности његовог доба не смије се дозволити приступ у школски разред иза просјечности његова доба, већ само оном, који послје оваког физичког испитивања покаже да ће му снага одговарати његовом напору.

Dr. Porter је доказао, да дјеца дуго сједе у школској соби, а особито ђаци основних школа. Три сата дневно доста је за ђаке прва два разреда. Три сата у јутро у школској соби, и два сата по подне за учење домаћих задатака, јако би повисило квалитет рада.

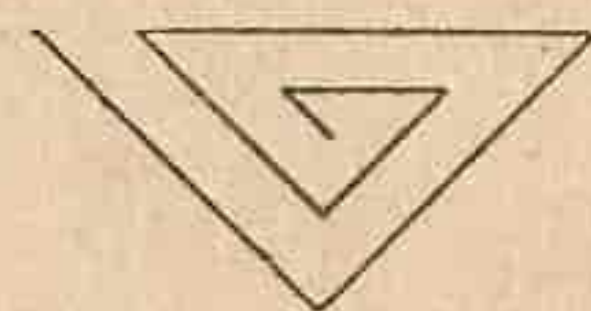
То су неколико радова американских аутора. У Сједињеним Државама у Америке највише су се дјеца мјерила, но многи од ових радова (које нисмо овдје споменули) нису тако научне природе, тако тачни као што су слични радови у Француској и Немачкој*).

*) Недавно су на немачком језику изишле

Но, ипак сви се резултати у томе слажу, да сваки дио тијела има своје сопствене периоде напредовања. Растење показује своју жижу час на овом час на оном органу и функцијама. Око, рука, шака, прса, прсти и сваки други органи и функције имају своје периоде напредовања, када се оне куд и камо брже развијају него ли за вријеме периоде, што се јавља прије и послје тога. За вријеме овог рапидног растења не везуј дијете за методе! Дај му слободе, дозволи му да се слободније креће, узимај у обзир његове најприродније импулсе, тоvari га што мање духовним теретом!

(Свршиће се).

двје врло научне антропометријске публикације, наших колега из цириншког психолошког и антрополошког лабораторија, минхенских учитеља: др. Енгелспергера и др. Циглера и енглеске учитељице, госпође др. Хеш Ернст. Ова су испитивања предузимана најегзактнијом и најмодернијом методом испитивања, према методи проф. др. Рудолфа Мартина, проф. антропологије у Цириху. Писац је такођер радио двије године у његовом лабораторијуму; његове антропометријске и краниолошке резултате, мисли да што скорије публикује у овећем дјелу под насловом: »Антрополошко биолошка испитивања и педагошки проблеми«.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад. Добротворна Задруга Српкиња Новосаткиња имала је своју одборску седницу 28. септ. (11. окт.) о. г. под председништвом своје подначелнице г-ђе Марије Плавшићке, којој је саопштено, да сутра приређују овде чланови мађарског нар. позоришта из Будапеште концерат у корист земаљске лиге за заштиту сироте деце; даље је саопштено, да се образовао овде одбор младих људи без разлике вере и народности, који је рад да приреди ове јесени овде четир забаве у корист четир женске добротворне задруге, те се за ту цель моли ова задруга, да у тај одбор изашље и своје две чланице, и одбор је изаслао потпредседницу г-ђу Марију Плавшићку и одборницу, г-ђицу Софију

Кодину. Поводим тим решава одбор, да од своје стране не приређује ове јесени никакву забаву. — На достављени позив Пожарнице (код Доњ. Тузле) за учествовање на полагање темеља новој школ. згради тамо, пошто се прилог већ послао, има се брзојавно поздравити. — Решено је, да се на молбу »Друштва за помагање сиромашних а вредних Срба слушалаца кр. свечулишта Фрање Јосифа I. у Загребу« пошље 10 К прилога. — Узет је на знање извештај кр. уг. министарства унут. послова, да је именовало грофа Еделсхајм Ђулаја Леополда за председника земаљске лиге за заштиту сироте деце. — Узет је на знање и равнање извештај друштва Привредника у Загребу, да је послао овдашњем

парохиу пречасном г. Зарију Станковићу девојчицу Јелену Раданчевићеву на услугу и поуку. — Узета је на знање и даље препоруке ради молба истог друштва Привредника, да има двоје сирочади женских, једно од 9, а друго од 7 година, здраве и лепе деце, која се нуде под своје. — Узет је на знање извештај, да је у своје време позвата ова задруга на конгрес срп. земљорадничких задруга, који је држан о. г. у Земуну 4. (17.) и 5. (18.) септ. о. г. — Дата је потпора од 10 К једном за свагда ученици срп. више дев. школе Катици Кошутовићевој, а удовој Кати Марковићки даће се огрев и божићни дар.

Темишвар.

Српска женска добротворна задруга у Темишвару одржала је седницу своје редовне скупштине 24. августа (6. септембра) 1907. г. Рапије заказана седница није се могла одржати због слабога одзива, а у летњим месецима није се могла седница сазвати с тога, што су многе гђе чланови одсутне биле из места.

Задруга је до тога дана имала две скупштинске седнице и девет одборских седница и решила је до 60 предмета, разнога садржаја. Расправљало се највише о дељењу милостиње, приређивању забаве и прегледању рачуна.

Задруга је имала 11 почастних чланова и једнога члана покровитеља. Члан покровитељ је преосвећени господин епископ темишварски др. Георгије Летић, који и у минулој години није ускратио своју високу пажњу овој задрузи.

Редовних чланова имала је задруга 99. Од тих је плаћало по 10 К годишњега приреза — 3, по 8 К — 4 по 6 К — 2, по 5 К — 2 а 79 по 4 К.

Задруга је добила 20 нових чланова и то гђе: Ана Живановић, Роза Савић, Драга Божић, Марија Стевановић, др. Бојана Стефановић, Дарица Унтеррајнер, Сидонија Марковић, Катица Стевановић, Аница Вујић, Катинка Јеремић, Марија Мандровић, Катица Радић, Јулијана Јовановић и г-ду: Васа Димитријевић, Танасије Петровић, Ђорђе Јанковић, Петар Живановић, Михајло Живановић.

Смрћу је изгубика задруга у минулој години покојне: Христину Каракашевић и Софију Дамјановић.

У тој скупштинској седници прочитана је читуља умрлих чланова. И ове године приредила је задруга свечан парастос умрлим својим члановима, при којему је изволео чинодејствовати почастни члан ове задруге преч. г. Јован Новаковић протојереј темишварски уз саслужбу многобројнога придворнога и местнога парохијскога свештенства. При истом парастосу изво-

лео је присуствовати и преосв. г. епископ др. Георгије Летић.

Задруга је у овој години примила летат од 100 К који је овој задрузи оставио пок. Александар Клајник, некадашњи темишварски грађанин.

Задруга је у прошлој години потмогала Марију Николајевић ученицу местне грађанске школе са месечним прилогом од 4 К. Местном варошком асилу даровала је 50 К. На припомоћ сиротињи издала је 74 К. Учинила је прилог за подизање споменика неумрлом српском књижевнику Јовану Стерију Поповићу. Учинила је прилог за дочек ђака излетника земљоделске воћарске школе у Буковцу у краљевини Србији.

И ове године поклонила је највећу бригу своју местној српској школској деци. На набавку одела и обуће за ту децу потрошила је 464 К.

Приредила је бадње вече за »Привредникове« шегрте у дворницама српске градске и српске фабричке школе. Том приликом угостила је око 80 српске деце. Некоју је даривала и зимњим оделом. На приређење тога бадњега вечера потрошила је из своје благајнице 60 К. На горњу цел даривали су јоште: Преосвећени г. епископ Георгије 20 К преч. г. Јован Новаковић протојереј 20 К. Мање прилоге учинили су јоште: гђа Даница Белеслијин, г. г. Гаврило Петровић умировљ. парох и Стеван Ненадовић. Чланови задруге, госпође, даривали су том приликом ту српску децу обиљем својих божитњих столова: орасима, јабукама, колачима и другим слаткишима.

Задруга је приредила забаву 30. јануара (12. фебруара) 1907., у просторијама варошкога редута. Успех забаве био је у сваком погледу сјајан. Задруга се пред страном публиком у овом месту достојно репрезентовала а доказала је пред том публиком, да и Срби у овој земљи, ма да су малобројни знају неговати све појаве културнога живота, а да могу својим властитим снагама показати, да се међу Србима и уметност негује. Чист приход забаве био је поред свих великих издатака 814'11 К.

Стални даривачи ове задруге су овдашње племените срп. цркв. општине. Градска даје годишњу потпору од 100 К а фабричка 40 К. Овдашња »Рафинерија« даје 20 К годишњега прилога. Чиновничко удружење даровало је ове године задрузи 30 К, а српска мехалска штедионица дала је 20 К.

По друштвеним рачунима било је укупно: примање — 1129'42 К, издавање — 1110'69 К., остатак као пренос у год. 1907 — 28'73 К. Стање штедионичких улога било је: 3073'89 К за прегледачине рачуна изабране су гђе: Милица Крајован и Катица Долга. Друштвени прорачун утврђен је са приходом од 1000 К. расходом од 870 К.

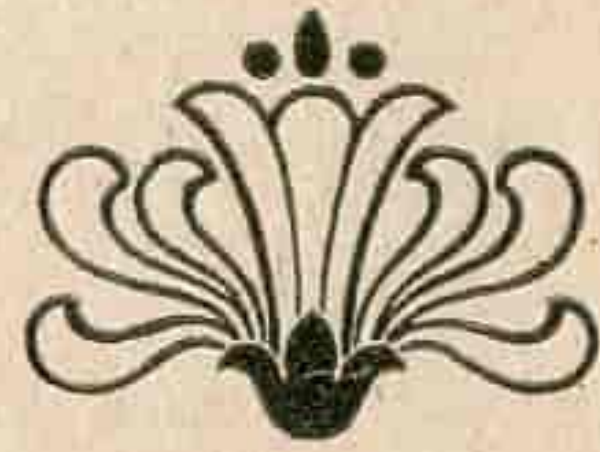
У овој седници дала је многогодишња задругина блигајничарка гђа Софија Берић своју оставку на том часништву. Место благајничарке

није у овој седници избором попуњено, ну је досадашња благајничарка умољена, да до избора и даље води послове благајнице.

У овој седници решено је, да се овдашња девојчица Олга Стајићева о трошку задруге смести у једну местну реномирану кројачку радионицу, да изучи кројачки занат.

Тешко се србује у овом великом граду, у којему су Срби малобројни, расејани и подељени на две црквене општине. Туђинска реч увлачи

се у наше породице, пред страним обичајима, хоће да гасну и бледе наши дивни стари српски обичаји. Ала да јоште има српскога родољубља међу овдашњим српским становнаштвом, то доказује ова наша задруга. Међу српским мајкама негује се српска мисао и докле српске мајке чувају пламен српскога националнога живота докле оне не допуштају, да се тај пламен угаси, дотле се можемо надати у српску будућност.

ЛИСТАК.

ЊЕГОВА ЉУБАВ.

Био је то младић необично весела темперамента. Свак га је волио ради његових шала, које је знао као из рукава сипати. Али једног дана сретох га блиједа и озбиљна. Једва сам га познао. Пређашњем весељу ни трага. Чудио сам се шта му је, али га нисам питао, јер не могах нарушава-ти ону свечану збиљу, која врло добро стајаше његовом блиједом лицу. Од других сам дознао шта је у ствари.

Још из дјетинства волио је он девојку мало млађу, а и она као да је одговарала на његову љубав. Неколико година били су заједно, а лањске године оде она у оближњи град. Дописивали су се често. Он ју је и посјетио неколико пута... Наједаред она престаде писати. Он се је чудио шта то значи, али на брзо дознаде за узрок, јер му она посла заручну карту и уједно позив на вјенчање, које ће бити између ње и једног другог. Дан вјенчања био је управо онај кад га сретсх онако блиједа. Послије подне видјео сам га гдје као луд тумара. У вече сам био у кавани код цигана; он је био такођер. Сједио је сам и пио, а сваки час нагонио цигане, да му свирају: „Ах кад тебе...“ Наједаред скочи, зовну кавеџију и нареди му нешто, затим говораше с циганима и они се дигоше. За час зазвчаше ко-

ла пред каваном. Он уђе с циганима у њих.

— Ћерај! дрекну кочијашу, ако те мрцине цркну, ја ћу ти купити друге, а ако за три сата дођемо у К., стотинарка је твоја.

Пут до у К. обично је шест сати, али је стотинарка дјеловала...

За три сата били су тамо.

Управо су се сватови разишли, кад стигоше пред њезину нову кућу.

Он плати кочијашу обећану своту и стаде с циганима под прозоре.

— Пјевај: »Пред твојом сам кућом«, викну.

Цигани засвираше и запјеваше.

Радознале комшинске главе провириваху кроз прозоре. Наједном се отвори и њен прозор. У вјенчаној халини помоли се она, а за њом и он.

— Какав је то безобразлук, викну циганима; ко вас је довео овамо, да дречите?

У мраку није познала њега, а њен супруг није га никако ни познавао.

Цигани нису пазили на галаму, него су и даље пјевали. Он их поче пратити својим звучним баритоном.

— Ах, трже се она, кад позна глас, али се брзо прибра и викну: Торњајте се одатле!

— Пуцаћу на вас, викну јој муж.

— Само пуцај, чу се одоздо. Глас му је био непознат.

— Познајеш ли тог безобразника, упита је он.

— Једно балавче..

— Зар тако змијо? Балавче? То сам ли заслужио, дрекну он као рањена звијер.

Хајдемо, окрену се Циганима.

*

Од тог дана га није нико видјео, да се насмије. Долазио је у друштво, али је ријетко шта говорио. Оног весеља није више било. А кад би мало попио, онда би заповједио Циганима: »Пред твојом сам кућом ево...«

Атлеша.

ЖРЕЦИ ТАЛИЈЕ

— ПО РУМЕНОВУ. —

У једном римском амфи-театру, скупили се сви доглавници, па и сам цар. Сви беху обучени у скупоценим токама, златом, бисером, брилијантима и смарагдом урешеним. Гледаху разна чудотворна приказивања уметника тадањег доба. Сви дариваху приказиваче новцем: златним, сребрним, најпосле и бакарним.

Изиђе један млад човек, скромно одевен, увелих образа. Стаде на средини амфи-театра, погледа све унаоколо, разгрну своју тогу и ножем извади срце своје.

Срце се стаде грчити. Приказиваше: доброту, смех, љубав, поезију, жалост, интригу, љутину, злочест и плач.

Узе младић своје срце, окрете се гледаоцима и ишчекивашене би ли и њега обдарили. Сви велможи рекоше у своју одбрану, како за њега није претекло ни мало новаца, али му се сви дивљаху његовој вештини. Младић погружен врати се на своје место откуда је и дошао и труђаше се да умири своје срце, које се још грчаше у тешким боловима. Тада изађе златнокоса нева, бујна, вилинског стаса, венерине лепоте, у богатом руву. Стаде на средини позорнице, не про-

словив ни једне речице. Поскакаше велможе са својих седишта. Прилажаше јој један по један. Сваки од њих скидаше: који тогу, који своје брилијанте, само да би се смео дотаћи, њене богато украшене хаљине, њене руке, или њене папуче. Сам цар приђе к њој, даде јој своју круну урешену брилијантима, само да јој пољуби њену злаћану косу.

Тако урешена богатим поклонима, златнокоса нева, враћаше се на своје место. Пролазећи поред оног сиротног младића, који се труђаше да своје срце умири, насмеја се на њега, погледа га презриво и прође охоло поред њега.

Тад приђе једна жена, богатим урешима накићена, носаше у руци лавров венац, постави га несрећном младићу на главу. Младић се трже, зачуђен је запита:

— Ко си ти, што ме обдари знаком уметничким? Она му одговори

— Сине мој, ја сам »Талија«. Младић сав радостан запита је

— А ко беше она златнокса нева коју уресише благом, без да приказа ма и једну вештину? Насмеши се »Талија« и рече

— То ти је сестра.

Драг. Т. Поповић.

СЕОСКО ВЕЧЕ.

— МИЛАДИН Ј. ТУТОВИЋ. —

Прошло подне. Летња жега, да ти мозак испече. Хтео не хтео суморан си. Нека се досада усели у човека, а овлада непрекидан, несносан дремеж. Улицом прозврје кола, за њима се диже облак прашине, ти се мргодиш, сагнеш главу, убрзаш кораке, запушиш и нос и уста, ако ниси рад да је гуташ. Кућни забати превучени прашином. Девојане свукле ишаране завесе на прозорима, да не пробије топал сунчани зрак и загрева благодатну собну хладовину. Видиш тамо црну сенку, погнула главу, јури, а

цепницом таре ознојено чело. Браца Дмитар учестао са возом, швићне по коњичцима, протегли се и прозева велијим гласом и наставља опет даље дремљиво звиждати ону нову арију, што је заопуцао: »Ал' опет се нашло лане« Допре ти до уха несносна лупа разбоја и отегнуто од Врбаса до Киш-Кера грло скоро доведене знаше: »Снис . . . ка . . . стрее . . . ја . . . виии . . . сок . . . ђувегиииија . . .

Примиче се вече. Ветрић ђарлија, те буди успаване дудове гране, с чижих листова слеће попанута прекодневна прашина. Лепо зглађене девојке остављају вез, дижу завесе, отварају широм прозоре, пред кућом се полива, а из баба Макрине собице лепо чујеш тандрче чекрк. Суче цеви. Из даљине чујеш испрекидано преливање девојачке песме, која те потсећа, да је жетва довршена. Кратковида сека-Пела, укипила се на средулице с варјачом у руци, гологлава, ухватила један крај масне прегаче, зачкиљила, па сама себе разговара. „Боже, јесу л' они? . . . Јесу . . . јесу. О кукавци они су . . . они су . . . и враћа се да чорбу иставља.

Грк-Совра не хрче више за тезгом. Оставио га сан, згладио оно мало ретких кусавих бркова, протро вижљаве очи, прозевао два-три пута, протеглио се и укипио пред дућанским вратима. Из шпага му као врапчићи вире поцепане давнашње новине. Узмувао се човек. Седи, седи, па тек нагло ђипи. Коракне два, три корака, завирне у побочно двориште, почеше се за ухом, и већ поново да седне, а из комшилука се помоли, омањи, проседи дебељко.

„Где си човече, ако Бога знаш! . . . Мал' не оседи' сам“ . . . каже Грк-Совра и раширио руке, мислиш загрлиће га.

„Ево . . . ево“ . . . одазива се деда Тома, а уситнио као нова млада. Деда Тома је старе багре. У гаћама и кошуљи, дуванкеса и црвена цепница виси о овењачи, у зубима окраћи

камиш са окрњеном стивом лулом. Чува је као очи у глави. Цела појава, чини на човека пријатан утисак. За причу јединствен, ненадмашан. Уме ти он тако живо причати, е мислиш сасвим тако је.

Обоје сели. Грк Совра развио новине још ускршње, надигао шешир, ноге прекрстио, накашља се па поче с великом муком читати, а све кажи-прстом мало, мало, испод деда Томина носа: «Дошло је . . . време . . . да . . . отвориш . . . очи . . . народе . . . Деда Тома га погледа испод ока, повлади који пут главом, али мора и он ма крадом да завирне у окрајке новина. Нешто му годи, да он сам својим очима то прочита.

Баба Ната деда Томина, начула ачење Грк-Соврино, па је све ђаво копа што ће се без ње која рећи. А то вам је знате прави сеоски знаја. Зна она сваки светац кад пада, као да у календар гледи. Свако ти чудо она зна. Запитај само, кад нетреба радити, она одмах ређа, овда и овда; на тај дан је овај и овај скрхао ногу, сломио врат и т. д. Нико не прође улицом, да га не ослови. Деда Тома и она, као да су се свећом тражили.

Замало, па све редовно друштво искупило се на вечерњи поседак. Стрина Јула и Нанча подселе деда Тому, па га враголасто закупили запиткивати. Он таман почео распредати о момачкој младости а баба Ната се промолила кроз лебрњи прозор, па руком маше: »Хајд' . . . хајд' . . . ти матори вечерати, па после седи ако 'оћеш до зоре.«

„А шта си заинтачила, 'ајд' . . . 'ајд' . . . Ти вечерај, ако ти је воља . . . Напала си з'јати, к'о да ћеш делове повадити« . . . каже деда Тома осорно и чешка се за ухом што му разговор прекида.

«Хе . . . Данас ти је то све друкчије, одмодније. Сунцобран, рукавице, свилене блузне, и шта ти ту још нема. Сваки ти се то данас погоспо-

дио. Фрајла Јустина натркечила неку грдну шеширину, а донели је са салаша. Брате, богато, новаца тушта, па ти је одма' госпоја. А зна ли што скувати, опрати, замесити? Можеш их на прсте избројати. На прилику, што сам ја умео сашити гаће и кошуљу, то је за приповест? Знаш к'о сад... Била је слава у Надаљу, а ја отишао у своме рукотвору. Треба ли сте само бити тамо и чути оно женско шапутање: »Ал' види пријо, стоји ама к'о смишљено. Ко му само саши?... А мени Боже мило, мило.

Грк-Совра гризе усне, а стрина Јула и Нанча гуркају се да не прсну у смех. Женскадија се напела, не мога отрпети, него пусти срцу на вољу. Деда Тома ућута као заливен. Видиш, да му није право. Ниси могао речи одбити неко време. Грк-Совра га једва освежи. „Јест' — јест' — вели Совра... Можете се ви церити. Слуш'о сам ја то, хој, хој!... Ама све тако од словца, до словца... Па тек онда, како су умела понети поља!... Хе... и још не доврши, а деда Тома се смешка, навукао шешир, повукао два-три густа дима, извадио лулу из зуба, а то је био знак да ће се повест наставити. Сви смо пиљили у њега. Стрина Ката не скида очију с њега.

»Да... да... Данас радиш, душу да испустиш, за онај меровчић 'ране. Па бар да је и то ваљано... Гледим само какзв ти је данас кромпир. Нема

га шта видити... Баш оволишни. А онда!... онда! Био је велики к'о... к'о... та, к'о лубеница. Ми смо са једним лепо могли провести ручак, а кадгод нам је остајало и за вечеру... Па тек бундеве какве су биле!... Ло-за се отегла читаво по дужи. Од једне коре могла је редуша без бриге, бар, бар две недеље месити тесто. Знате ви што је велико... Слушајте само. Нестане једанпут наше крмаче. Тражи па тражи. Нема... нема. На једанпут чујем ја гурикање малих прасица. Осврнем се тамо, амо. Где Боже гуричу? Кад ја на моје чудо, а она издубила бундеву, спратила се у њу и лепо опрасила»...

Грк-Совра се ухватио за трбух па се окреће као на оном вашарском окретушу. Жене се ухватиле једна за другу па се зацениле, а мајка Вирса почела бунцати у сну. Сирота, њу је успавала још надаљска слава. Баба Нанча увелико одјездила. Деда Тома погледа у све редом, ђипи, па без и једне речи убрза кораке, а непрестано застајкује и нешто кроз зубе гунђа... Кроз смех чујеш:

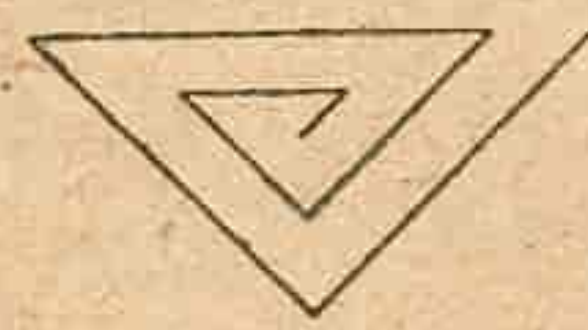
Паку ноћ!

Паку ноћ!

*

Свуда мирно. Звезде трепте, комарац зуји, а црквени сахат лепо куца девет. Мајка Вирса затвори лебрњи прозор, прекрсти се и пирну у свећу...

Сеншомаш, 30. јула 1907. године.

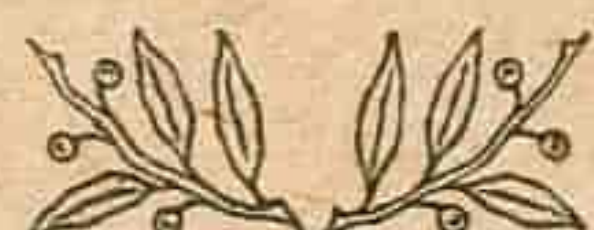

* * *

О Данице, звездо сјајна,
Имена ти твог,
Причувај ми беле дворе
Авђелчета мог.

Кад с' пробуди, звездо мила,
Поздрави је ти,
И реци јој да ћу само
За њу живети.

Вук.

НАПЕХ СТРУНЕ...

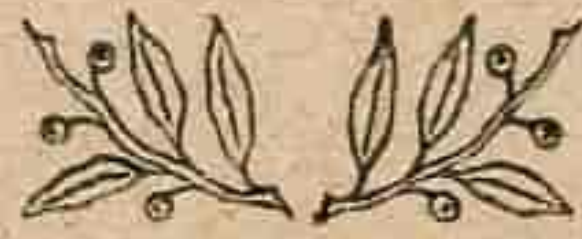
Напех струне лире моје
У несретан час —
Зато она увек тако
Тужан даје глас.

О, не јечи, тужна лиро,
Ствшај тешки јад —
Ја осећам — да ми срце
Продире нов' над?

Не јечи више... него широм —
Провеси срећан глас,
Да мојој бојној души биће —
У мојој деци спас!

Бјежите, дакле, црни јади...
Испред **нада** мог!
Ја брижно ево чувам сади
„Зеницу ока сиог“.

Драг. Лончар-Трбојевић.

Г Л А С Н И К.

Нова добротворна задруга Српкиња у Чикагу. У Америци има, како американске српске новине јављају, око 200 хиљада насељеног Српства, које је раштркано по целој Америци, а најгушће насељена у Калифорнији, Алашки и крајевима око Њујорка и Чикага. За узајамну међусобну потпору основали су мушки чланови своје добротворне задруге, које су биле од најновијег доба везане у један заједнички Добротворни Савез Србобран, али се овај са избора уредника заједничког листа, који је овог лета спроведен, почео цепати, што ми јако жалимо и молимо своју браћу преко океана, да покушају све могуће, да се расцеп отклони. Нека узму пример на своје сестре и жене, како оне сложено и родољубиво врше своје хумане послове као слаб пол. Ево новог примера њихове љубави и пожртвовања за опште добро. Скорим основаше они добротворну задругу у Чикагу, трећу на реду у Америци и то све у миру и споразуму. Правила су им слична оностраним добротворним задругама, а цел им је да помажу своју сиротињу, да шире и јачају српску свест, да по могућству дижу српске школе и да у њима васпитају децу у националном духу.

Оваке су задруге врло важна установа за ону браћу, која се отргла из крила оностраног Српства и растурила по мору туђинштине, јер ће се само вољом и прегнућем матера својих очувати у свести, вери и народности својој. Зато је и потребно, да оваке установе у оним крајевима помажемо и ми одавде колико год можемо. На челу те задруге стоји гђа Ивка М. Илић, а тајница је: Ђука П. Стојачић.

Хашка конференција мира довршена је првих дана октобра месеца о. г. која је трајала пуна четир месеца дана. На њој су изасланици свију држава (239 чланова) учествовали и донели су многе одлуке, које ће ублажити и на

мању меру свести међународне ратове, те ће народи више радити на добру човечанства, него на међусобном тлачењу. Конференција је изјавила захвалу руском цару Николи II. што је покренуо мисао о том, Рузвелту, председнику здружених држава у Америци, што је покренуо овај други састанак те конференције и краљици холандској Вилхелмини, што је указала гостопримство за ове конференције.

Споменици. Новинарско Удружење у Београду покренуло је мисао, да се скупљањем народних прилога подигну споменици на Калимегдану у Београду књижевницима: Стевану Сремцу и Јанку Веселиновићу. — Исто удружење издаће нарочите позиво за скупљање прилога.

Срби у Двору, неће да су мањи и лошији од друге своје браће у Хрватској и Славонији, за то основаше одбор, који се брине да подигне школу, коју нису имали. Тај одбор скупио је толико, да је осигурао опстанак школи ал још није скупио толико, да може за њу и зграду подићи те моли, да му се шаљу прилози, ма у најмањем дару. Осим тога основали су тамо млађи људи и гимнастичко друштво: »Српски Соко“, које је на св. Петку о. г. осветило и свој барјак, а коме су кумовали г-ђа Олга Пелеш и супруг јој г. др. Душан Пелеш из Петриње, наши уважени родољуби.

Одликована. Извештени смо из Београда, да је уз г-ђе: Јелисавету Миланковићку и Милеву Ризницу, одликовао Њ. Вел. краљ Петар и г-ђу Јулку Виторовићку, вредну и заслужну учитељицу радничке школе Женског Друштва, орденом св. Саве V. степена, на чему јој искрено честитамо.

Прослава. Г-ђица Вела Нигринова, стална чланица срп. краљ. народног позоришта,

једна од првих и најбољих уметница српске талније прославила је 10. (24.) октобра о. г. своју 25. годишњицу глумачког рада и живота. Нека је Бог поживи још дуго на дику и понос српског позоришта.

Верени и венчани. Гђица Мила Петровићева, ћерка г. Николе Петровића, велепоседника и посланика на земаљском сабору краљевине Хрватске и Славоније, венчала се у недељу 21. октобра (3. новембра) о. г. с г. Миланом Поповим инжењером из Земуна.

Гђица Олга Алексићева из Панчева, верила се с г. Армином Кревратом, солгабиром у Панчеву.

Г. Петар Коњовић, хоровађа земунског срп. правосл. цркв. певачког друштва венчао се на св. Петку 14. (27.) окт. о. г. с гђицом Миленом Станишевом, учитељицом земунском.

Нов српски женски интернат. »Преодница«, дружина ученица српске учитељске школе у Сомбору решила је, да оснује тамо за своје другарице и ученице Српкиње из осталих виших и стручних завода у Сомбору интернат, или заједничко живљење. На ту цел положило је друштво као прву основицу од своје стране 100 К и приређује у недељу, 28. октобра (10. новембра) о. г. забаву, уз пријатељско суделовање мушке приправничке дружине »Натошевић«

Ми смо вазда препоручивали тамошњој Добротворној Задрузи Српкиња, да узме у заштиту и приправнице, јер је за женску страну много тежи положај у страном месту од мушке стране; али је увек говорено, да је већа оскудица на мушким учитељским снагама, него на женским и да ту страну треба неговати и подупирати. Ми увиђамо то, али не можемо ни женску страну, која је такође потребна српској просвети напустити без икакве олакшице. Доста је тешко, што је Школски Савет укинуо за сомборске приправнице сваку потпору, туд је одрекла и сама задруга женска сваку потпору својим млађим сестрама, ма да се зна, да у том колу има исто тако потребних ученица, као и мушких. С тога се ми радујемо, што је сад сама дружина покренула то питање и тражи у себи потпоре и помоћи. Надамо се, да ће наше Добротворне Задруге и имућније кћери народне пружити помоћи и овој страни просветних раденика, која им је ближа и нежнија од мушких.

Задужбина српског Краља Петра. 24. октобра о. г. освећен је темељ храму св. Ђорђа, који подиже Краљ Петар I, у спомен и славу своме деди, првом српском војду, Карађорђу. Црква се подиже на вису Опленцу близу Тополе, а биће толико пространа, да ће моћи примити у себе 800 душа. Зидаће се у китњасто-српско-визант. стилу, као Грачаница, са пет кубета. Грађевина ће бити сва од камена и од стопе до врха обложена са беличасто сивим теса-

ним каменом и украшена шарама других врста и боја каменог. Иконостас ће бити такође од политираног и финог штокованог мрамора од три врсте са позлатом. Под ће бити од мозаика и имаће изглед српског ћилима, што ће бити специалитет и потпуна новина у српском грађевинарству. Испод целе цркве је костурница, где ће бити сахрањен војд Карађорђе и чланови његове породице.

Сама црква без иконостаса, икона и намештаја стаће до 370 хиљада динара. Поред цркве подићи ће се звоник и кућа за свештеника. Сав животопис даће се српским сликарима уметницима тако да од сваког буде по један бар примерак израђен.

Пренос костију Ђуре Јакшића. Како ће се скорим раскопавати у Београду старо гробље, у коме почивају земни остатци пок. Ђуре Јакшића, његове супруге Тијане и сина Богуша, то је типографско београдско певачко друштво »Јакшић«, из особитог поштовања према песничком генију Ђурином, решило, да пренесе кости Ђурине и његове породице у ново гробље и да обележи место достојном спомен-плочом. На ту цел је позвало и српске књижевнике, да му помогну, да тај пијетет што величанственије обави. Г. Г. Стојан Новаковић, Бранислав Нушић, Миле Павловић, Бранислав Цветковић и П. Ј. Одавић пристали су и испомогли то друштво и у недељу 21. октобра о. г. пренели кости на свечан начин, којом је приликом министар просвете г. Андра Николић држао сјајан говор у славу Ђурину. На новом гробу изговорио је опет г. Бранислав Нушић дивну и духовиту беседу, а после подне тог дана држао је лепо предавање о Ђури Јакшићу професор Миле Павловић. Слава Ђури Јакшићу!

Раденичка школа добротворне задруге Српкиња у Мостару ступила је у другу годину свога благотворног деловања. Број ученица је веома леп: 42 редовне и 30 ванредних. Прошле године била је на овој школи само једна учитељица, гђица Љубица Јовановићева, а ове године су изабране још две учитељске снаге: за одељење жен. одећа гђица Мајсторовићева, а за уметнички вез гђица Смања Радакова из Вел. Кикинде. Осим ручнога рада ученицама предају учитељице осн. школе Српски језик, Историју, Цртање и Кућарство а један од свештеника веронауку. — Задруга је на Покров Богородице славила своје крсно име и у вече тога дана приређена је забава у корист раденичке школе. Чист приход је око 900 круна. Овој установи желимо сретан рад и најлепши успех!

ЧИТУЉА.

† Марија удова Жекић. 28. октобра (10. новембра) о. г., сишла је са животне бине и

опет једна честита и племенита душа Марија уд. Жекић, супруга пок. Стевана Жекића, учитеља и управитеља срп. основ. народ. школе у Ст. Бечеју. И пок. Марија Жекићка служила је пуних 40 година народну школу, а опет није пренебегла своју кућу и своју децу. У њеном је дому био увек примеран рад и чистоћа, као што је и у школи владала. Деца па и унучад служила су за углед другој деци. У сваком погледу кућа напредна. Поред тога вршила је више година и дужност одборкиња у ст. бечејској Просветној Задрузи Српкињи, у којој је и супруг јој био тајник много година. Одужила се, дакле, Богу, народу и породици у пуној мери. Бог да јој душу прости!

† **Марија удова Алексијевић рођ. Панић**, наша многогодишња претплатница, упокојила се у Сомбору 9. (22.) октобра о. г. у својој 68. години живота. Сомборски лист „Слога“ јавља, да је покојница била врло дарожљиве руке, да је чинила сиротињи многа добра. Даровала је приправничком интернату у Сомбору 1000 К за намештај, а у својој опоруци оставила је знатан легат, да се у Сентомашу подигне убоги дом за пострадале трговце. Вечан је спомен!

† **Ангелина Станковић рођ. Ристић**. У среду 17. (30.) октобра о. г. предадосмо црној земљи земне остатке бивше председнице и оснивачице Добротворне Задруге Српкиња у Срем. Карловцима. У последње доба живела је у Будимпешти, тамо је и испустила своју племениту душу, а пријатељи и сродници пренели су јој по њеној жељи мртво тело у Сремске Карловце и ту свечано сахранили у породичну костурницу. Пок. Ангелина није имала од срца порода, а наследила је лепо имање од оца и супруга, па је пред смрт своју поделила већи део родбини а мањи део на добротворне и просветне цели. Тако чујемо, да је оставила лепе своте српском женском друштву св. Мајке Ангелине у Будимпешти, Добротворној Задрузи Српкиња у Срем. Карловцима, Привреднику, (2000 К.) Срп. нар. позоришту: (2000 К.) Срп. вел. гимназији у Карловцима: срп. правосл. цркв. општини и т. д. свега око 50.000 К а двапут толико родбини. Вечан јој спомен!

† **Христина Јовановићка**. У Београду је 15. септембра преминула *честита* и родољубива Српкиња *Кристина Јовановићка*. Име ове угледне и примерне жене тесно је везано са историјом Женског Друштва и његове установе.

Она је као оснивачица Женског Друштва подносила многе и многе материјалне жртве. Њена племенитост и дарожљивост пружала се свуда где је требало помоћи. Кад је за време срп.-турског рата српска војска била у оскудној исхрани, покојна Христина била је у кору оне неколицине жена, на које се је тада њи министар војни у болници Женског Друштва обратио за новчану помоћ, да би се војсци набавила храна. Она је тада према својим скромним материјалним приликама приложила на ту циљ 1200 динара. Осим тих новчаних жртава она је била неуморна радница, видарица, права милосрдна сестра за српске рањенике.

У последње време, кад је већ слабошћу оронула и није могла више физички да помаже, она је прилагала, давала, помагала све женске установе. У њој губи Женско Друштво, Материнско удружење, Дом старица, Дом ученица средњих школа и црква св. Наталије, примерног, заузимљивог и ревносног члана, који је све ове установе љубио правом српском љубављу, оном љубављу, кроз коју не провејава сујета и себичност. Ко је год познавао ову одличну жену, примерну домаћицу, угледну и скромну Српкињу, мора искрено да зажали за њеном смрћу, и да из све душе пожели, да Бог дарује рајско насеље њеној племенитој души. Мир пепелу твоме, дична Српкињо!

К. Х.

† **Душан Стојшић**. 27. септембра (10. октобра) о. г. спуштени су у црну земљу на вечити боравак земни остаци четрдесетогодишњег просветног радника *Душана Стојшића*, вредног и савесног учитеља сенћанског. Покојни Душан рођен је у Сенти 1842. год. од угледних родитеља. Отац му, Петар Стојшић, био је адвокат и у оној бурној 1848-9. години потпредседник народне владе у Срем. Карловцима, која је онако одлучну борбу водила за српско име, језик и прадедовску веру. И ако им је отац рано преминуо, те није могао децу: Душана и Ивана, извести на пут зрелог рада и живота, ипак је остало у деци оног пописа народног и родољубивог жара, којим је и отац дисао. Нигде и никад није заостајао пок. Душан из кола, где се водила реч о бољитку и напретку народа свог и то му је прибавило угледа и поштовања у друштву, а особито међу друговима учитељима. Отуда је пок. Душан биран у свом месту за

потпредседника срп. православне црк. општине, за председника срп. цркв. певачке дружине, за председниковог заменика учитељског збора ст. бечејског среза, за учитељског заступника на епарх. скупштини бачке дијецезе, где је једном приликом почаствован и на потпредседничко место епархијске скупштине.

Године 1902. биран је у ст. паланачком срезу за заступника на нар. црквеном сабору и тамо уздигнут за члана Школског Савета, те највише аутономне школске власти у нас. Као такав заступао је неко време и место главног школ. референта. Тако је пок. Душан, поглавито заузимањем својих савругова, учитеља, дошао на највиша и најугледнија места наше аутономне црквено-школске управе.

Колико су га другови ценили и поштовали, види се најбоље из говора, којим се опростили с покојником на гробу г. Ђока *Михајловић*, новосадски учитељ и г. Аркадије *Павловић*, учитељ и управитељ сентомашки, а види се из оног лепог говора, којим се опростио од покојника парох сенћански г. *Прекајски*. Вечан му спомен! Г. Ђ. Михајловић уступио нам је свој говор, који овде доносимо.

Драги чика Душане!

У име учитељства новосадског среза прими последњи опроштај!

Како ми је тежак овај часак, драги чика Душане!

Јато мисли ме облеће и ни једна није од утехе!

Гледам пред собом оне многобројне посећене учитељске скупштине у В. Кикинди и у Бечеју, на којима се будила успавана свест учитељска и на којима си ти уз незаборављеног Нику Грујића био јасна звезда водиља учитељских идеала; чврст бедем нашег самопоуздања; угледна слика свесна борца за напредак школе, учитељства и народне просвете.

Мало је који учитељ постао тако омиљена личност у учитељским круговима, као ти, мало је и мало ће бити њих, који ће тако искрена срца, тако племените душе, знати истрајати увек и свугде за идеални циљ нашег просветног рада! Свему си томе ти посветио најбоље доба своје, за све те имао си ти увек воље и одушевљења, па било да си сложено радио у заједници својих силних пријатеља и другова, било да си се нашао у колу млађих својих учитељских другова.

Врлине те, створиле су ти у учитељству о-

дану браћу, искрене пријатеље, који су већ при свакоме помену имена твога милим, пријатним осећајем сећали се тебе.

Сећали се твога поносног лика, хода и изгледа, сећали се мудра и смишљена збора, сећали се веселог другарског ћеретања о добру и о злу нашем.

У срцу смо те носили сви као брата, љубили смо те сви и поштовали као старијег међу нама, истицали смо те свугде као достојног изабраника нашег, који ће нам свугде и одличним држањем, и тактичним поступцима осветлати образ. И нисмо се никад покајали!

Свака пошта до које си у животу дошао као скроман радник учитељски, била је кристалисан израз наше учитељске жеље, наше тежње, нашег становишта.

Са свима смо те украсима окитили, што смо као незнатни људи могли извојевати.

Ти и ми, обоје то приказује верну слику, колика је велика љубав и поштовање другова према другу!

Али таком другу какав си ти био! Другу који се неће огрешити ни о незнатну ситницу колегијалитета, а камо ли о важне чињенице, које су од пресудног значаја по име, углед и самосталност нашу.

Слабе су речи, добри и мили наш чика Душане, којима би оцртали добро срце твоје, племениту душу твоју у овом тужном тренутку!

Мало је израза којима би те прославили у овај мах као човека, грађанина, учитеља, друга, пријатеља, просветног радника и дичног нашег представника у сваком добром делу.

Јача је у нама у овај мах она искра, која бије из ојађеног срца, моћнија је суза која навире на око!

Тешка је и претешка помисао да тебе нема више!

Неутешни остајемо после тебе, да се снажимо светлим споменом твојим!

Да соколимо млађе учитељске параштаје дичним примером твојим!

Светло ће ти имати остати увек међу нама.

Топлим сузама и сломљени тугом испраћамо те у вечни мир!

Одмори се трудбениче утрућени, у хладној земљи, кад ти вечност не даде да у животу уживаш трудно заслужену мировину!

Тихо почивај вредни радниче!

Па кад једном заблиста зора српској школи

и просвети, кад поколења стану судити дела, твоје име неће остати неопажено, неће заборављен бити твој рад, који си принео на жртвеник српској школи и народу своме. Креснуће светла искра твога спомена, да осветли пута прејемницима знамења учитељског.

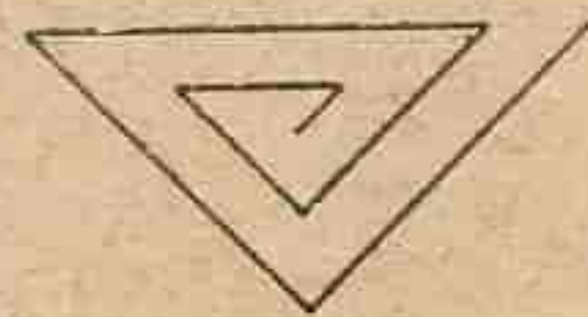
А одјек признања одјекнуће по свима кутовима школства и учитељства и сада и тада:

Лака ти земља!
Слава ти, слава!

† **Ђорђе Крстић**, академски сликар; као

питомац пок. кнеза Михаила учио се у Минхену (Монакову) а постао је знаменит с тога, што је у црквено сликарство први унео српске светитеље. Родио се у Стар. Кањижи 1851. г. а умро у Београду 18. окт. о. г. Вечан му спомен!

† **Ђока Александровић**, одлични трговац вршачки упокојио се 28. окт. о. г. после кратког и тешког боловања у 78. години живота, кога оплакује супруга Јулка, четир кћери, два зета и четворо унучади. Мир пепелу његову!

Б Е Л Е Ш К Е.

П Р О С В Е Т А.

Учимо неписмене. Још увек има у нашем народу до 40 њих од сваке стотине, који не знају читати и писати, а у Босни и Херцеговини једва их има 10 од сваке стотине, који знају читати и писати, а без те вештине не може се напред, то су први основи за просветни развитак сваког народа. Стога је дужност сваког образованог сина и кћери, да помогну, да се њихова неука браћа и сестре поуче тој вештини. За тај посао способни су сви образовани чланови, а нарочито су позвани на то народни учитељи и учитељице. Неки су већ лањске зиме отпочели тај родољубиви рад са врло лепим успехом, а сад очекујемо то од свих наших учитеља и учитељица. Пет шест недеља што је за то потребно, може се жртвовати народу своме, толико је заслужио од својих образованих синова. Сад је то већ лакше извести. Ето, изишао је у српској штампарији у Загребу Буквар од Петра Мирковића, учитеља (по 1 К) који је за почетнике удешен и по коме се и они сами могу испомагати са малом помоћу учитељевом! Изишао је и у Србији Мали Буквар од учитеља Уроша Благојевића у Београду и може се по 0'30 дин. (30 потура) добити у свим књижарама београдским. — Литерарно друштво „Његуш“ у Загребу издало је и Читанку за одраслије почетнике. Зато молимо наше поштоване учитеље и учитељице, да се приме тог благородног и спасоносног задатка и да покажу, да им за-

иста лежи на срцу бољитак и напредак народни. Пољски су послови већим делом посвршавани. И наш ратарски народ спрема се већ на зимњи одмор, а знамо, да је жељан поуке и да радо хоће да се учи, као што и сам вели, да не остане слеп код очију. Па помозимо му, да прогледа.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Чисто млеко — У млеку је свакојакних нечистоћа — нарочито где се при мљжи и продаји на чистоћу не пази. Узима се да је доста чисто и да се неће убрзо покварити, ако се у литру млека, које *2 сахата мирно стоји, на провидном* (стакленом) дну не покаже никакав шалог.

Смрзнати кромпири. — Смрзнати кромпири брзо се кваре, чим се одмрзну, па с тога их ваља што пре потрошити. Ако се не потроше, увехну, омекшају и постају водњикави, а кусим је некако несносно сладуњав. Касније се могу и толико укварити, да шкоде здрављу.
„Здравље.“

Р А З Н О.

Кретање становништва. У земљама круне Св. Стевана родило се у месецу октобру 1906. године свега 61,699 живе деце, а умрло је 37.721 дете и тако чини прираст душа 23.978, у 9957 више него у октобру г. 1905. У Хрватској и Славонији посебице родило се у истом месецу те године 8008, а умрло је 4584 те прираст чини 3424 душе. У првих десет месеци исте године родило се у свима земљама Св. Стеванове круне у 10,916 душа мање, него у

истој перијоди минуле године, али је и умрло 69.621 мање, него у истих десет месеци године 1905. Иселило се у месецу октобру свега 12.726 душа, (од којих спада на Хрватску и Славонију 1687), у 1000 душа више, него што их се иселило у октобру 1905. године.

У М Е Т Н О С Т.

Ко треба нота. Лазар Борђошки, коровођа и учитељ пјевања у Гор. Карловцу, у Хрватској, издао је нов попис партитура своје архиве, у којој има преко 500 српских и словенских песама за разне зборове. Попис је веома прегледан и уз сваку песму означена је цена дотичне партитуре. Зато, ко треба нота а тај попис није добио, нека се обрати на њега, па ће га одмах добити.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

Летонис Матице Српске, година 83. књига 245. свеска V. за годину 1907.

Уз ову свеску Летониса разаслат је и Календар Матице Српске за годину 1908. за чланове бесплатно, а за нечланове вреди 35 ночв. или 70 потура. Канендар има много слика, лепе поуке и забаве. Садржина му је већа од 12 штампаних табака велике осмине.

Седам прича за девојчице и дечаке, с руског превела Косара Цветковић, наставница Више Женске Школе у Београду. Цена: 1 динар.

Г-ђица Цветковићева је позната нашој омладини са својих добрих превода и укусног избора градива, а ова је књига украшена са девет лепих прича хуманог и родољубивог садржаја, те ју препоручујемо нашим младим Српкињама и одраслијим ђацима.

„Српска Школа.“ Српско народно учитељство у Босни и Херцеговини удружило се и ове године је добило одобрена правила од земаљске владе. Као таково отпочело је 15. октобра о. г. издавати свој лист под насловом „Српска Школа“, који ће излазити у свескама од два табака велике осмине сваког 15. и 30. дана у месецу за трајања школске године. Изашао је сад 15. октобра о. г. 1. број са овим садржајем: Прва ријеч од Н. Н. (Никола Ножинић, учитељ сарајевски и уредник листа); — Задатци српске школе од дра В. Бакића; — Српска Школа од Петра А. Типа, професора I. београдске гимназије; — Српска Школа од Срет. И. Ацића; — На нов посао од А. Варађанина; — Поздрав удружењу учитељском у Босни и Херцеговини од Ј. Миодраговића; — О развијању националних осећања у васпитању од Стев. И. Самарџића; Педагошки весник — Белешке — Гласник удружења: — Извеш-

тај седнице главног одбора. — Цена је листу за чланове из Босне и Херцеговине и Аустро-Угарској монархији: 6 К; за нечланове и друге земље: 8 К.

Како наша браћа у Босни и Херцеговини имају тежак положај и како су тек на почетку свог просветног живота, дужност је сваког члана народног да радом и просветом олакша положај и задатак овог учитељског удружења.

„Словенски Југ.“ У Београду излази већ V. година лист под овим насловом. Ове године је био престао, а сад половине октобра месеца почео је поново излазити под уредништвом г. Рад. И. Михајловића, а власник му је новообразовани клуб „Словеначког Југа“, коме је председник: др. Божа К. Марковић, професор универзитета. Лист неће служити ни једној постојећој партији у Срба, него идеји јужнословенске заједнице. Излазиће сваке суботе на великом табаку а цена му је: годишње за Србију и Бугарску: 6 динара, а за све остале земље 10 франака годишње.

„Српска Школа.“ Како се српски народни учитељи из краљевине Хрватске и Славоније оделили овог лета од својих колега хрватских учитеља, намерни су, да се и они организују у друштво српских учитеља и учитељица. Да би ту своју организацију лакше спровели, покрећу почетком идуће 1908. год. свој лист: „Српску Школу.“ Привремени председник одбора за организацију српског учитељства је *Васа Бонковић*, а привремени тајник: *Миливоје Ј. Млађан*, учитељи у Новој Градишци. Рукописи се шаљу на овог тајника, а цена листу ће се доцније означити. Сад имамо две „Српске Школе,“ једну у Босни и Херцеговини и ево ову у Хрватској и Славонији.

Поред свега тога, што српска књига тешко продире у наш народ, а нарочито књига ове врсте, ипак сам одлучио, да издам књижицу за децу, под насловом:

Ђ А Ц И Н Е В А Љ А Л Ц И

приповетка за школску младеж.

Књига ће угледати света таман у најбоље време, пред Божић, те би врло лако могла код школске деце одзива наћи, ако би се меродавни фактори заузимали око ширења њеног, и то, прикупљањем уштеде од ђака. На тај начин могло би и најсиромашније дете књижицу прибавити до тога времена, док књига не изађе, лако уштедити 40 филира, колико ће иста стати.

Много се уздам на другове моје, а особито пријатеље деље књиге, да ће ме у томе послу својски потпомоћи, међу које и Вас рачунам.

У Митровици, октобра месеца 1907. г.

Јован Удицки,
срп. нар. учитељ.